Member since 2019
JM14482

Aktualia

Bernadetta Żynis*

III interdyscyplinarna konferencja z cyklu „(Re)konstrukcje codzienności wychowania" nt. „Ciało i cielesność – obecność i nieobecność w codzienności wychowania" (7–8 grudnia 2020)

Abstrakt

7–8 grudnia 2020 odbyła się zorganizowana przez Katedrę Pedagogiki Społecznej Uniwersytetu Łódzkiego i Katedrę Filologii Polskiej Akademii Pomorskiej w Słupsku konferencja on-line poświęcona obecności ciała i cielesności w codziennym wychowaniu. Konferencja zaplanowana jako interdyscyplinarna pozwoliła zabrać głos pedagogom, psychologom, literaturoznawcom, socjologom, filozofom, antropologom. Poruszano wiele zagadnień, gdyż – jak się okazuje – wychowanie w świadomości ciała i cielesnej tożsamości nie jest tak oczywiste, jakby się pozornie wydawało.

Słowa kluczowe: ciało, cielesność, wychowanie, pedagogika ciała, ciało w literaturze.

3rd Interdisciplinary Conference in the Series "(Re)constructions of Everyday Life in Education" on "Body and Corporeality – Presence and Absence in the Everyday Life of Education" (December 7–8, 2020)

Abstract

On December 7–8, 2020, an on-line conference on the presence of the body and corporeality in everyday education was organized by the Department of Social Pedagogy of the University of Lodz and the Department of Philology of the Polish Pomeranian University in Słupsk. The interdisciplinary conference allowed educators, psychologists, literary scholars, sociologists, philosophers, and anthropologists to speak. Many issues were raised because – as it turns out – education in body awareness and bodily identity is not as obvious as it seems to be.

Keywords: body, corporeality, education, body pedagogy, body in literature.

* Akademia Pomorska w Słupsku.
Artykuł otrzymano: 8.03.2021; akceptacja: 9.03.2021.

https://doi.org/10.18778/2450-4491.12.19

Z inicjatywy dr hab. Anny Walczak, prof. UŁ, w 2015 r. odbyła się pierwsza konferencja interdyscyplinarna z cyklu „(Re)konstrukcje codzienności wychowania" pod opieką merytoryczną Komitetu Nauk Pedagogicznych PAN-u, a zorganizowana przez Katedrę Teorii Wychowania z Wydziału Nauk o Wychowaniu Uniwersytetu Łódzkiego. III konferencja z cyklu nt. „Ciało i cielesność – obecność i nieobecność w codzienności wychowania" została zorganizowana przez Katedrę Pedagogiki Społecznej WNoW UŁ przy współpracy z Katedrą Filologii Polskiej z Instytutu Filologii Akademii Pomorskiej w Słupsku. Celem cyklu konferencji jest łączenie namysłu nad wychowaniem ujmowanym w kontekście różnych dziedzin i dyscyplin naukowych. Tym razem skupiono się na oglądzie problemów związanych z ciałem i cielesnością głównie w ujęciu metod badań pedagogicznych i literaturoznawczych, choć nie zabrakło wypowiedzi filozofów, antropologów, socjologów, psychologów… To zestawienie różnorakich perspektyw badawczych stanowi gwarancję szerokiego, dogłębnego oglądu problemów poruszanych w kolejnych cyklach. Jednocześnie organizatorzy i uczestnicy zyskali przeświadczenie, że namysł ten wymaga kontynuacji, że konieczne są spotkania, które opowiedziałyby dokładniej o omawianych problemach, w których nadal można by było poszukiwać odpowiedzi na pytanie o to, jakie jest rozpoznanie współczesnych znaczeń ludzkiego ciała i cielesności, będących swoistym warunkiem (choć niekoniecznym) doświadczania własnej podmiotowości we współczesnej kulturze. Na konferencji debaty zogniskowano wokół trzech głównych grup tematycznych: współczesny dyskurs humanistyczno-społeczny i formy obecności i nieobecności w nim kategorii ciała i cielesności, formy doświadczenia przez współczesny podmiot ciała i cielesności, obrazy ciała i cielesności w literaturze. Pytając o obecność i nieobecność ciała i cielesności w codzienności wychowania, organizatorzy pytali o to, co one znaczą w jej planie praktycznym i teoretycznym.

Problematyka ciała i cielesności została skupiona i była prezentowana w następujących sekcjach: „Cielesność – ciało – duch", „Cielesność – literatura", „Ciało i cielesność w świecie dziecka", „Ciało w świecie dźwięków", „Ciało widziane i odczuwane".

Pierwsza część panelowa poświecona teoretycznemu namysłowi nad cielesnością skupiona była przede wszystkim na filozoficznych aspektach problemu. Przypomniano myśli dialogistów, ze szczególnym uwzględnieniem filozofii dramatu ks. prof. Józefa Tischnera (u Tischnera cielesność jawi się jako niezbywalny składnik sceny dramatu – wewnętrznej i zewnętrznej). Człowiek odnosi się do różnych sensów cielesności, lecz jedne pozostają w obrębie egzystencjalnej i dramatycznej waloryzacji – pozytywnej (solidaryzacja egotyczna) i negatywnej (desolidaryzacja egotyczna) – zaś inne wykraczają poza ten horyzont. Zwrócono uwagę na to, że nasze uwikłanie w myślenie o cielesności zawsze występuje w powiązaniu z duchowością. Samo ciało to przestrzeń, w której nie mieści się rozumienie podmiotowości i tożsamości. W tej sekcji skupiono się także na analizie myśli filozofów francuskojęzycznego obszaru i zaprezentowano niezwykle ciekawe rozważania o „czułości" i „uwadze", jaką współczesność poświęca swemu cielesnemu trwaniu.

Filozoficzne paradoksy naszego myślenia proponowano ominąć, uciekając się do performatywności języka. Przypomniano o różnicującym ujęciu w parze: σῶμα i σάρξ. Wschodniochrześcijańska tradycja mistyczna wydaje się być jedną ze strategii performatywnego głoszenia owej różnicy. I w końcu mówiono o sposobach naszego odnoszenia się do ciała i cielesności jako dwóch aspektów niezbędnych w traktowaniu siebie jako osoby tożsamej.

W zakończeniu tej części można było wysłuchać wywodu o historycznym i psychologiczno-społecznym uwarunkowaniu mody na selfie, też tzw. selfie intymnego, i jego obecności w mediach społecznościowych.

W spotkaniach sekcyjnych dyskutowano nad referatami traktującymi o problematyce cielesnej obecności w liryce Adama Mickiewicza w powiązaniu z koncepcją odbioru somatycznego i krytyki somatycznej na podstawie dydaktycznych doświadczeń prelegentki.

Odbiór rzeczywistości ciałem – szczególnie dźwięków muzyki – przez dzieci ze żłobka jednoznacznie oceniał, jak niebezpieczna jest marginalizacja muzycznego kształtowania psychiki i motoryki dzieci. Dźwięki mają niezwykły, jeden z najistotniejszych wpływów na poczucie i odczucie ciała. Przybliżono refleksje wielu psychologów prenatalnych zajmujących się znaczeniem perinatalnego okresu życia dla dalszego funkcjonowania jednostki. Mówiono, iż dotyk w relacji dorosłego i dziecka współwystępuje ze spojrzeniem i ze słowem. Można go porównać do dialogu. Staje się sposobnością do tworzenia warunków pozwalających partycypować dziecku w relacji z dorosłym, być aktywnym w relacji.

Poruszono również problem cielesnego istnienia w świecie wielokulturowej przestrzeni internetowej, gdzie spotykają się ze sobą różne wyobrażenia na temat sposobu dysponowania własnym i cudzym ciałem, a gdzie jednocześnie cielesność nie jest niezbędnym składnikiem spotkania.

O tym, że ciało w doświadczeniu kobiecym funkcjonuje inaczej niż w męskim powszechnie wiadomo, jakie jednak znaczenie dla kobiecego doświadczenia ma najintymniejsze miejsce jej ciała – wagina? Odpowiedź na to pytanie zawierały rozważania odwołujące się do głośnej swego czasu książki Eve Ensler *Monologi waginy* w połączeniu z próbą odpowiedzi nad zadaniami pedagogiki „konkretu egzystencjalnego".

Problematyczne istnienie ciała w perspektywie osób z autyzmem to przedmiot kolejnego wystąpienia. W wielu okolicznościach korzystamy z ciała i cielesności w sposób rutynowy – nie konceptualizując przeżyć. Jednak dziecko autystyczne i jego otoczenie wymagają bardziej refleksyjnego podejścia do sensualnej cielesności – wyostrzenia wrażliwości percepcyjnej, a nawet przekształcenia pewnych zmysłowych i cielesnych dyspozycji uformowanych w procesach wychowania i socjalizacji. Zwrócono uwagę i na to, że fizyczna nie/obecność rodzica ma znaczny wpływ na rozwój i zdrowie/chorobę dziecka i nie pozostaje bez konsekwencji na przyszłe życie dziecka. Nie zabrakło wystąpień porównujących współczesny stosunek do ciała i cielesności z tym preferowanym wiek temu. I choć różnice są

oczywiste, dziecięce ciało wciąż pozostaje łatwym obiektem dla uprawiania przemocy przez dorosłych. Nader często dziecięce ciało traktuje się jako własność dorosłego (nie tylko rodzica) i poddaje (najczęściej) surowej, wręcz okrutnej ocenie.

Zmierzono się także z fałszywym mitem zacofanego średniowiecza. Jak wskazują źródła, wiele uwagi przywiązywano wtedy do zdrowego wychowania ciała, ze szczególnym uwzględnieniem seksualnego aspektu cielesności, a zachowanie w alkowie i troska o seksualną satysfakcję stanowiły ważne komponenty średniowiecznej pedagogiki.

Nie zabrakło też wystąpień zwracających uwagę na genderowe (kulturowo-społeczne) aspekty przejawiania naszej cielesności, transpłciowość i problematykę społeczną oraz medyczną tranzycji (zmiany) płci.

Cierpienie i ból to doświadczenia, które w szczególnie intensywny sposób skupiają uwagę podmiotu doświadczającego na własnym ciele. Można też przyjąć, że w centrum maladycznego doświadczenia znajduje sie właśnie ciało. Ciało maladyczne intensyfikuje doznania tożsamościowe jednostek, jak wynika z analizy współczesnej poezji kobiecej.

Bardzo ciekawym zagadnieniem było odniesienie się do ekologii akustycznej. To interdyscyplinarna dziedzina, badająca relacje między człowiekiem, dźwiękiem i sposobem jego odbioru a otoczeniem, wciąż w niewielkim stopniu reprezentowana na gruncie pedagogicznym, choć nie ulega wątpliwości, że różnego rodzaju dźwięki mają znaczny wpływ na poczucie dobrostanu fizycznego i psychicznego człowieka, kształtowanie przyjaznego środowiska i rozwój społeczeństwa. To dlatego rok 2020 przez ICA (International Commission for Acoustics) ogłoszono Międzynarodowym Rokiem Dźwięku.

Specyficzny czas wymógł spotkania w przestrzeni wirtualnej. Trudy organizacji konferencji w tej formie wzięli na siebie dr Katarzyna Gajek (sekretarz konferencji) i mgr Zbigniew Piotrowicz (informatyk Wydziału Nauk o Wychowaniu Uniwersytetu Łódzkiego). Uczestnicy konferencji będą mieli możliwość złożenia tekstów swoich wystąpień w czasopismach naukowych, jak na przykład: „Nauki o Wychowaniu. Studia Interdyscyplinarne", „Humaniora", „Prace Literaturoznawcze", „Polilog. Studia Neofilologiczne" czy „Świat Tekstów. Rocznik Słupski".

To była bardzo ciekawa konferencja, otwarta i w swej interdyscyplinarnej formule, i w prezentowanych zagadnieniach. Każda próba zbudowania odpowiedzi na pytanie o ciało, cielesność, wychowanie „do ciała i cielesności" zakłada kolejne pola badań i daje szansę na następne spotkania.